

Utlåtande 2003:52 RIV (Dnr 322-1774/2002)

Gröna skolgårdar

**Motion av Viviann Gunnarsson och Christopher Ödmann (båda mp)
(2002:31)**

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att utarbeta ett skolgårdsutvecklingsprogram i enlighet med detta ärende.
2. Motion 2002:31 av Viviann Gunnarsson och Christopher Ödmann (båda mp) anses därmed i huvudsak bifallen.

Föredragande borgarrådet Erik Nilsson anför följande.

Bakgrund

Viviann Gunnarsson och Christopher Ödmann (båda mp) föreslår i en motion att stadsledningskontoret får i uppdrag att återkomma med förslag till projekt för gröna skolgårdar. Motionärerna menar att gröna skolgårdar ökar elevernas koncentrationsförmåga och stressen minskar. Motionärerna hänvisar till ett projekt i Lund där elever och lärare kan ansöka om medel från kommunen för att utveckla gröna skolgårdar.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Katarina-Sofia stadsdelsnämnd och Liljeholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att elever har tillgång till en bra utomhusmiljö. Det kan även gälla lekredskap, bollplaner m m. Det viktiga är att satsningarna kommer fram i en process på varje enskild skola. Satsningar på skolgårdar bör genomföras i samverkan med SISAB som har stor erfarenhet av detta.

Utbildningsnämnden anser att bra skolgårdar som stimulerar till rörelse, upplevelser, avkoppling m m är viktigt. De är en tillgång för den pedagogiska verksamheten på skolan. Kommunstyrelsen bör i samverkan med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, idrottsnämnden, kulturnämnden och SISAB föreslå kommunfullmäktige ett program för en utveckling av skolgårdarna. Hisslbya Vällingby stadsdelsnämnd tillstyrker motionen.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd anser att staden centralt ska stödja skolgårdsprojekt för att utveckla grönska och miljölösningar på skolgårdarna. Innerstadens stadsdelsförvaltningar söker nya medel inom ramen för stadens Klimatansökan för att i projektform fortsätta arbetet med att införa miljölösningar och grönska på skolgårdarna i innerstaden. Satsningar på skolgårdarna bör samordnas med eventuella projekt inom Klimatprogrammet.

Liljeholmens stadsdelsnämnd tillstyrker motionen.

Mina synpunkter

Utformningen av skolgårdar har en mycket viktig betydelse för elever i alla åldrar under hela skoldagen. En gård där man kan leka och röra sig eller koppla av i harmoni med grönska och natur har ofelbart en påverkan på elevers förmåga att ta till sig utbildningen. Att utveckla skolgårdarna och göra dem mer lekvänliga, grönare och fler tillfällen till positiva upplevelser är att öka skolornas möjlighet att uppfylla sitt pedagogiska uppdrag.

Tyvärr ser många skolgårdar inte ut så idag. Ofta är de asfalterade utan inslag av varken grönska, konst eller möjlighet till lite lugn och ro. De är ofta heller inte anpassade efter de olika behoven barn och ungdomar har både på raster och efter skolans slut när de använder lokaler och gården till fritidsverksamhet. Alla elever har behov av daglig rörelse, men många måste också få kunna sitta och prata i trivsamt utomhusmiljö eller bli inspirerade av konst och kultur. Alltför många elever har inte möjlighet till det idag.

Processen kring att utveckla skolgårdarna måste ske lokalt. När elever, föräldrar och skolpersonal får delta i utveckling och förbättring av skolgårdarnas utformning ökar känslan av ägandeskap hos brukarna och gården får en utformning som rimmar med behov och önskemål. Jag anser också att det är viktigt att allmänheten upplever att de har tillgång till skolgårdarna under skolfri tid. En gård ska vara så tillgänglig och attraktiv att

fri tid. En gård ska vara så tillgänglig och attraktiv att den kan användas av barnfamiljer, idrottsföreningar eller för t ex gårdsfester på helger och kvällar. Staden behöver många mötesplatser utomhus och i skolgårdarna har vi idag en outnyttjad resurs för att de ofta inte är grönskande eller särskilt parkliknande.

Också ur ekonomisk synpunkt är det viktigt att många grupper utnyttjar skolgårdarna under en stor del av dygnet. Upprustningen kommer att medföra ökade hyreskostnader som bör delas mellan flera intressenter som vill bedriva verksamhet på gården, och i övrigt finansieras inom befintlig ram. I budgeten för 2004 får dessutom SISAB i uppdrag att undersöka möjligheten att inom befintlig underhållsplan, och utan att det får genomslag på skolhyrorna, tillskapa gröna skolgårdar.

Ett skolgårdsutvecklingsprogram ska i första hand inspirera, vägleda och starta processer på de enskilda skolorna. Det lokala engagemanget är viktigt för resultaten av skolgårdsutvecklingen och förbättringsarbetet måste bli en del i skolans planering. Samtidigt är det viktigt att utvecklingen av skolgårdar sker under professionell ledning och tar till vara den samlade forskning och vetenskap som finns kring barn och ungdomars utrum. Jag vill därför i arbetet med att ta fram ett skolgårdsutvecklingsprogram bilda en referensgrupp med företrädare från institutioner, organisationer och enskilda som representerar kunskap om barns rörelse och lek, natur och kultur. Projektet i Lunds kommun som motionärerna hänvisar till är intressant och bör bli ett av flera inspirerande projekt att se närmare på. Jag vill dock inte att vårt program begränsas till att endast syfta till gröna skolgårdar utan att också göra dem mer lekvänliga och mer attraktiva för allmänheten.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Mikael Söderlund* (båda m) och *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

Skolgårdar har en viktig funktion att fylla på de flesta skolor. Främst som en plats för fysisk aktivitet, spontanidrott och avkoppling både under och efter skoltid. En skolgård bör också kunna fungera som plats där familjer, föreningar eller grannar kan anordna sammankomster, gårdsfester, basarer m.m.

En välskött skolgård kan dessutom vara till användning även i pedagogiska sammanhang. Rabatter och planteringar med träd och andra växter bör kunna användas som en integrerad del i undervisningen, samtidigt som det skapar trivsel på skolgården.

Det finns således många användningsområden för skolgårdarna och vi ställer oss positiva till att man inom ramen för ett skolgårdsutvecklingsprogram sammanställer idéer och utvecklingsmöjligheter för hur skolgårdar kan bli bättre och mer trivsamma.

Från våra utgångspunkter är det dock viktigt att man i arbetet med programmet tar stor hänsyn till friskolor och de olika pedagogiska inriktningar som nu finns etablerade i Stockholm. Syftet med ett centralt skolgårdsutvecklingsprogram är inte att likrikta stadens skolor och stöpa alla skolgårdar i samma form. Programmet syftar inte till att föreslå vare sig några bindande regler eller ens rekommendationer. I stället är syftet att inspirera och ge skolledningar och föräldrar vägledning till hur befintliga skolgårdar kan förbättras och anpassas till den enskilda skolans profil och behov. Företrädare för friskolorna bör givetvis ingå i den referensgrupp som ska bildas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att utarbeta ett skolgårdsutvecklingsprogram i enlighet med detta ärende.
2. Motion 2002:31 av Viviann Gunnarsson och Christopher Ödman (båda mp) anses därmed i huvudsak bifallen.

Stockholm den 21 maj 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Erik Nilsson

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Ann-Katrin Åslund* och *Ulf Fridebäck* (båda fp) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Viviann Gunnarsson och Christopher Ödmann (båda mp) föreslår i en motion att stadsledningskontoret får i uppdrag att återkomma med förslag till projekt för gröna skolgårdar, *bilaga*.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Katarina-Sofia stadsdelsnämnd och Liljeholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 27 november 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret föreslår att motionen anses besvarad med vad som anförs i tjänsteutlåtandet.

Det är viktigt att elever har tillgång till en bra utomhusmiljö. Detta behöver dock inte vara enbart gröna miljöer utan kan även gälla olika ledredskap, bollplaner mm. Det viktiga är att satsningarna kommer fram i en process på varje enskild skola. Satsningarna på skolgårdar bör genomföras i samverkan med SISAB som har stor erfarenhet av detta.

Utbildningsnämnden beslutade den 21 november 2002 enligt följande.

Utbildningsnämnden föreslår kommunstyrelsen att staden antar ett program för skolgårdsutveckling, samt att därutöver anför följande.

Bra skolgårdar som stimulerar till rörelse, upplevelser, avkoppling etc är viktigt. Bra skolgårdar är en tillgång för den pedagogiska verksamheten på skolan. Kommunstyrelsen bör i samverkan med utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, idrottsnämnden, kulturnämnden och SISAB föreslå kommunfullmäktige ett program för en utveckling av skolgårdarna.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande av den 1 november 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Bakgrund

Motionärerna hänvisar till Lunds kommun där ett projekt om skolgårdsskötsel har startat. En utgångspunkt i projektet var att skapa möjligheter för pedagoger och fastighetsförvaltare att mötas. Målet är att skötseln på ett bättre sätt ska tillmötesgå den

pedagogiska verksamhetens krav på ändamålsenliga miljöer för lärande samtidigt som förvaltarnas krav på rimliga och relevanta skötselinsatser tillgodoses. Projektet sätter således fokus på den rådande ansvarsfördelningen och hyresgästens/fastighetsägarens delvis skilda intressen. Utbildningsförvaltningen konstaterar att de problemställningar det aktuella projektet arbetar med har stora likheter med frågeställningar kring förvaltande av skollokaler där ansvarsförhållandet hyresvärd/hyresgäst är i princip densamma.

Kommunfullmäktiges beslut om "Lokalförsörjning för stadens skolor och SISAB:s framtida roll" har bland annat tydliggjort beställande nämnders ansvar i samband med ny- och ombyggnation. De åtgärder staden vidtagit för att stärka staden som beställare av skollokaler påverkar därför även staden som beställare av skolgårdar. Syftet med de genomförda förändringarna är bland annat att integrera lokalfrågorna i förvaltningarnas verksamhetsplanering och att därmed stärka sambandet mellan skollokalplaneringen och den pedagogiska verksamheten.

Utbildningsförvaltningen har i dagsläget ingen uppgift om hur stora resurser som avsätts för investeringsprojekt i skolgårdar eftersom den yttre miljön oftast ingår som en del av ett större investeringsprojekt. Enligt SISAB prioriteras skolgårdarna i bolagets underhållsplanering där ca 6-7 mnkr avsätts per år. Därutöver avsätter SISAB 37,5 mnkr per år för projekt inom ytterstadssatsningen, varav hälften går till skolgårdsupprustning. Vad gäller gymnasieskolorna kan förvaltningen konstatera att skolgårdsupprustningen inte har ingått i de senaste större investeringsprojekten.

Utöver ovanstående åtgärder så har ett antal projekt genomförts av olika aktörer som syftat till att öka intresset för skolgårdar och då särskilt för att ta tillvara skolgårdens pedagogiska möjligheter. De projekt utbildningsförvaltningen medverkat i har som i huvudsakliga syfte att stärka skolornas miljöundervisning.

Förvaltningens förslag

Uterummets möjligheter utnyttjas inte i den omfattning som vore möjligt. Resurser och engagemang inriktas ofta på att finna lokalmässiga lösningar istället för att se den fysiska miljön i sin helhet. När den fysiska miljön ses som en helhet så ska ekonomiska resurser och människors engagemang inriktas på att satsas där de ger bäst resultat utifrån skolans pedagogiska uppdrag.

Den stärkta rollen av staden som beställare bör rimligtvis leda till att skollokalplaneringen ges en mer central roll i förvaltningarnas verksamhetsplanering. Genom att tydliggöra att även den yttre miljön är en del av skollokalplaneringen bör det även vara möjligt att stärka skolgårdsfrågornas status.

Erfarenheter från såväl staden som andra kommuner visar att skolgårdsprojekt alltför ofta har varit kopplade till enskilda personers engagemang. När dessa "eldsjälar" har slutat sin anställning på den enskilda skolan har projekten ofta upphört eller skolgården börja förfalla. Det är därför viktigt att även ur denna aspekt inkludera skolgårdsfrågorna i skollokalplaneringen. Tillfälliga projekt bör inte vara avgörande för utvecklingen av stadens skolgårdar.

Utemiljön bör således inkluderas i Riktlinjer för skollokalplanering, som tas fram vart annat år, samt i motsvarande planeringsdokument för stadens skollokalplanering. Under våren 2003 ska utbildningsnämnden ta fram nya Riktlinjer för skollokalplanering. Syftet är att beställande nämnder i ökad utsträckning ska beakta den yttre miljöns förutsättningar redan i det inledande utredningsskedet. Det finns däremot primärt inte skäl till att centralt i staden starta nya projekt kring skolgårdarnas utveckling. Utbudet av olika projekt är redan idag förhållandevis omfattande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade den 22 oktober 2002 att bifalla förslaget i motionen.

Reservation anfördes av *Hans-Owe Dorfh m fl (m)*, *Helen Jäderlund Eckardt (fp)* och *Sten Erson-Weste (kd)* till förmån för eget yrkande om bifall till förvaltningens förslag.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 30 september 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Det är viktigt att initiativ till skolgårdsutveckling kommer ur en process på den enskilda skolan. Att det sker är ofta en förutsättning för att ett projekt ska startas. Engagemang från föräldrar bör uppmuntras och tas tillvara. Underhåll och förbättringar av skolgården är ett område som väl lämpar sig för frivilligt arbete.

Många skolor satsar idag i första hand på att rusta upp skolgården för sport eller uteleksaktiviteter. Detta är inte minst viktigt med krympande resurser för idrottsundervisning och med dagens trend med ökande antal överviktiga barn. Därför bör inte satsningar på skolgårdar bindas till ökad växtlighet utan lämnas öppet för även andra åtgärder.

Önskemål om förbättringar på skolgårdarna inom Hässelby-Vällingby handlar vanligtvis om att man vill förbättra möjligheterna till olika slag av rörelseaktiviteter eller lugnare ytor på skolgården där man kan sitta och prata. Det är en fördel om förändringar finns med i den planering och skolombyggnationer som pågår i stadsdelen. Gröna skolgårdar kan ingå i skolornas verksamhetsprogram och i de skiss- och kostnadsuppskattningar som görs vid framtagande av programbehandlingar inför nämndens inriktningsbeslut.

Satsningar på skolgårdar bör genomföras i samverkan med SISAB, särskilt med tanke på driftsfrågan. Val av växter måste göras med hänsyn till allergiker, de skall vara giftfria och tåliga samt blomma när skolan är öppen och inte bara på sommarlovet. SISAB kan ge ut grundläggande råd och efter godkännande av dem kan skolan inleda satsningen. Ett erfarenhetsutbyte bör också inledas mellan stadens skolor för att förbättra utemiljön.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd beslutade den 22 augusti 2002 att stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande utgör svar på remissen.

Särskilt uttalande/ersättaryttrande gjordes av *Ann Mari Engel* (v) och *Maarit Gustavsson* (mp) enligt följande.

En stor del av vardagen och delar av fritiden vistas barn i skolan. Skolgården är en viktig del av barnens vardagsmiljö. Att säga att man "eventuellt" vill satsa på skolgårdarna inom ramen för "eventuella" projekt är ett mycket vagt löfte om en bättre vardagsmiljö för barnen. Med tanke på de positiva resultat som grönskande gårdar uppvisat borde det vara en självklarhet att vilja öka välbefinnandet och stimulansen för barnen i deras vardag.

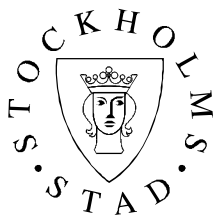
Katarina-Sofia stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 27 juni 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Innerstadens stadsdelsförvaltningar har inom projektet Grönskande levande gårdar arbetat intensivt med att föra in grönska och miljölösningar på såväl boende- som skolgårdar. Guiden Spännande och naturnära gårdar för barn togs fram inom projektet och är tänkt att fungera som inspirationskälla för bl a skolor. Förvaltningarna söker nya medel inom ramen för Klimatansökan för att fortsätta arbetet med att utveckla gårdarna.

Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade den 24 oktober 2002 att tillstyrka motionen och överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 25 september 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Liljeholmens skolors rektorer är positiva till förslaget om gröna skolgårdar. Ytterstadssatsningen som genomförts i flera stadsdelar har inte kommit skolorna i Liljeholmen tillgodo och förslaget i motionen är ett sätt att rusta upp miljön på ännu fler skolgårdar. Enligt SISABs hyresavtal med staden betalar idag stadsdelarna nyinvestering av lekutrustning medan SISAB underhåller dessa. Grönytor, planteringar, bänkar, bord, papperskorgar mm betalar SISAB nyinvestering samt underhåll.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:31

2002:31

Motion av Viviann Gunnarsson och Christopher Ödmann (båda mp) om gröna skolgårdar

Skolgården är i stor utsträckning barns och ungdomars fritidsmiljö, och måste därför utformas utifrån deras egna villkor. Att barnen väljer prunkande gårdar framför sterila asfaltgårdar förvånar väl ingen. Men det finns fler anledningar att införa gröna miljöer på asfaltskolgårdar. Studier vid bl a SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) visar att om man har gröna miljöer istället för asfaltmiljöer utanför fönstret och i sin omgivning när man arbetar ökar koncentrationsförmågan medan stressen minskar. Det är alltså också en pedagogisk fråga, speciellt viktig idag med stora klasser och splittrade elever.

I Lunds kommun inrättades år 1992 ett projekt kallat "Gröna skolgårdar". Projektet visade sig vara lyckat och har nu övergått i en permanent verksamhet med egen budget. I Lunds skolplan står bland annat inskrivet att den fysiska miljön ska stödja elevernas lärande och samtliga skolor i Lund ska ha möjlighet att utveckla Gröna skolgårdar. Varje år kan därför intresserade skolor i Lunds kommun sända in ansökan om medel, med arbetsbeskrivning och ekonomisk kalkyl. En förutsättning för att erhålla medel är att elever och personal är engagerade i förändringsarbetet, men gärna också föräldrar. Vid bedömningen av ansökningarna tillämpas några enkla principer:

- ✍ Åtgärder som utvecklar och berikar utemiljön prioriteras framför åtgärder av underhållskaraktär.
- ✍ Åtgärder som bidrar till att kretsloppsanpassa skolan, eller som på ett påtagligt sätt synliggör kretsloppsprocesser, prioriteras speciellt.

Ekonomiskt är det inte ett särskilt stort åtagande för kommunen. Ett exempel är Vårfruskolan som lyckades få ett bidrag på 10 000 kronor att räcka till att bryta upp asfalt, anlägga en halvcirkel med bokplantor, en kryddträdgård, en syrenberså, en perennrabatt och ett "japanskt hörn". Att så

en syrenberså, en perennrabatt och ett ”japanskt hörn”. Att så mycket har kunnat gå att anlägga med så lite medel beror till stor del på att föräldrar har skänkt växter och örter.

Skolgårdsarbetet sker sedan på schemalagda miljövårdspass där barn och personal gemensamt arbetar med ute- och innemiljön, dels på skolträdgårdsdagar då även föräldrar medverkar.

Resultatet vid Lunds skolor är mycket positivt, vilket bland annat framgår av att den trivsamma miljön inte utsätts för skadegörelse och klotter som annars är vanligt på skolgårdar.

Därtill kommer de fördelar gröna skolträdgårdar har i den pedagogiska verksamheten; självfallet i natur- och miljövårdsrelaterad undervisning, men även inom andra områden.

Självklart kan vi nå lika positiva resultat i Stockholm och skapa lika trivsamma skolgårdar!

Med anledning av ovanstående förelår vi kommunfullmäktige besluta

att ge stadsledningskontoret i uppdrag att återkomma med förslag till projekt för Gröna skolgårdar.

Stockholm den 27 maj 2002

Viviann Gunnarsson

Christopher Ödmann